

Archandělé, Michael a roční období

„Změna je stejně nezbytná, jako obměna listů zjara.“

Vincent van Gogh

Do nálady duchovních obrazů Rudolfa Steinera bych vás rád uvedl jednou z jeho obsáhlých přednášek. Pojednává o čtyřech archandělech čtyř ročních období, mezi nimi o Michaelovi, přičemž Steiner vysvětluje, které síly a bytosti za těmito ročními obdobími působí. Při čtení mějte, prosím, na paměti jedno: Pro DUCHOVNI VĚDU jsou archandělé stejně reálné bytosti, jako pro nás pro všechny spolková kancléřka této země.

Jednu věc bych vám rád vysvětlil: Podíváme-li se na člověka, věříme, že ho skutečně vidíme. Ve skutečnosti ho však nevidíme — a dokonce ani jeho fyzické tělo! „*Co to říkáte?*“ *namítnete* mi. „Vidím *ho velmi dobře?* V této souvislosti si vzpomínám na své dětství a na jeden *pokus ve fyzice*. Z jedné hry stolní kopané jsem měl pár magnetů a když jsem je dal pod list papíru a navrch jsem nasypal železnou pilinu, vykouzily krásný vzor. Kam tím mířím? Je to prosté: O magnetickém poli víme že existuje, ale nevidíme ho, i když je *reálné*. Nevidíme ho ve vzduchu, nevidíme ho ani ve vodě, spatřit ho můžeme jen díky drobným úlomkům, například železným pilinám. Neviditelné pole zcela konkrétního tvaru, vytvořeného dvěma póly, vidíme až díky minerálním úlomkům.

Neviditelné spatříme díky *minerálním* úlomkům.

Podívejme se nyní na lidské tělo. Co uvidíme? Uvidíme jeho teplo? Ne, navzdory tomu, že v lidském těle je! Uvidíme vzduch v lidském těle? Ne. A přece je reálný! Vidíme v lidském těle vodu? A přece v něm je! A dokonce ve značném množství, neboť lidské tělo je tvořeno téměř ze šedesáti procent vodou. Co tedy opravdu uvidíme, podíváme-li se na člověka? Současnou podobu, vytvořenou minerálními částicemi! Podoba člověka je stejně neviditelná (silové) pole jako pole magnetické a vidět je můžeme výlučně díky minerálním pevným částicím.

Z podobných každodenních zkušeností a pozorování můžeme okamžitě vyvodit poznání: My, lidé, jsme neviditelní!

Ve skutečnosti jsme neviditelné bytosti — přesvědčit se o tom může každý, kdo má zdravý rozum. Kdo věří, že *vidí* fyzické tělo, podléhá iluzím! Vlastního

člověka a jeho *skutečné* „fyzické tělo“ nemůžeme opticky spatřit. Viditelné našim očím jej činí až minerální částičky, jen díky nim vidíme své vlastní „tělo“, stejně jako díky železným pilinám vidíme neviditelné silové pole magnetu.

Z toho tedy vyplývá, že jsme stejně duchovní bytosti jako andělé nebo archandělé a proto můžeme a smíme vést vědecké rozpravy o andělech. A nemusíme ani přemýšlet spirituálním způsobem, postačí správně fyzikálně uvažovat! Po této „přípravě“ můžeme vstoupit do světa archandělů:

Před chvílí jsem před vaše duše postavil čtyři kosmické imaginace, které můžeme vypořádat z lidského člověka v průběhu roku ...

V devíti dalších přednáškách, od 27.09.1923 do 13.10.1923, vysvětluje Steiner roční období a jejich spirituální pozadí. Odkazuje přitom na tři další velké archanděly, Uriela, Rafaela a Gabriela. (Tyto přednášky vám kladu obzvláště na srdce; najít je můžete v GA 223 a 229, resp. přednášku z 13. 10. 1923, z níž jsou texty této kapitoly.)

Podle Steinerova pojetí jsou roční doby obdobím hlubokého (duševního) nádechu a výdechu organismu Země. V zimě se Země nadechuje, přitahuje zpět svoji duši se všemi přírodními duchy a na jaře je opět pomalu vydechuje. Tyto bytosti proto v létě pulzují okolo Země. (V dětské knize Sibyly von Olfersové *Etwas von den Wurzelkindern* z roku 1906 je velmi hezký popis,. Steinerův výklad nám poskytuje úplně jiný dojem o čtyřech ročních obdobích, hlouběji nás spojuje s naším okolním světem. Následující text jsem na místech, kde se mi to zdálo účelné, mírně pozměnil — samozřejmě aniž bych změnil smysl; stenografický záznam přednášky je ještě hůře čitelný.

Otevřete-li duši všem vlivům ... všem těmto čtyřem postavám, zjeví se před vaší duší mnohé z toho, co se odehrálo v průběhu vývoje lidstva a ukazuje se jako dozvuk starých instinktivních jasnovidických vidění. Dnes to bývá uváděno jen jako historie, avšak ve skutečnosti to zůstává nepochopeno.

V rozpoložení citů pak tyto často nádherné hlasy, jež tradičně zaznívají z oněch časů, zasáhnou skutečné básníky nebo lidi ducha a ti je použijí, použijí je právě tehdy, kdy chtějí vyjádřit cosi nejvyššího, největšího. Ale i oni nacházejí jen málo pochopení. Nádherně zní slova prvního dílu *Fausta*, často citovaná ... ale jen zřídka skutečně pochopená. Jsou to slova, jež zazní ve *Faustovi* v okamžiku, kdy Faust otevře Nostradamovu knihu, spatří znamení makrokosmu a praví (Goethe, *Faust* I. Noc):

Jak se vše spřádá v jeden celek,
jedno s druhým souzní a žije!
Jak nebeské síly stoupají a klesají,
podávají si zlaté číše, povznášejí se
vůní požehnaní, z nebe prostupují
Zemí, harmonicky rozezvučí celý
vesmír!

Goethe nám zde věnuje velmi poetický obraz. My říkáme poetický — Rudolf Steiner však tvrdí, že velký básník převzal úryvek ze starých pramenů, obraz, jemuž nemohl ani sám Goethe porozumět, který se však jasnovidci zjevil při pozorování duchovního působení v jednotlivých ročních obdobích. Mluví se zde o „*nebeských silách*“ které „*stoupají a klesají*“, podávají si „*zlaté číše*“ a „*prostupují Zemí*“. Není to nic víc než pouhá poezie? Podle Steinera musíme Goethovy verše vykládat takto:

Velkolepý obraz, o němž můžeme říci pouze tolik, známe-li Goetha, že jej zachytil v rozpoložení citů. Neboť to, co Goethe zřejmě načerpal z četby starých tradic a co převzal do svých pocitů, stojí vlastně přímo před naší duší, připomenete-li si to, o čem jsem hovořil v souvislosti se čtyřmi kosmickými imaginacemi, podzimní imaginací Michaelovou, vánoční imaginací Gabrielovou, velikonoční imaginací Rafaelovou a Urielovou imaginací vrcholícího léta. Neboť síly všech těchto bytostí, Gabriela, Rafaela, Uriela, Michaela, prozařují kosmos a měli byste si představit, že tyto síly proudí do nitra člověka a naplňují jej. Abychom to pochopili, musíme trochu přihlédnout i k tomu, jak, řekl bych, čistě materiálně, stojí člověk v kosmu.

Podle Steinera tedy prozařují síly archandělů nejen kosmos, ale i naše těla, vnitřně jsme spojeni s těmito a dalšími bytostmi, která „*tvoří*“ naše těla.

V tomto ohledu však nacházíme stále pramálo vysvětlení skutečného stavu. Například shledáte, že v přírodovědeckých či lékařských kruzích se píše, že člověk dýchá kyslík ze vzduchu, jak uhlík v něm přijímá kyslík; pak je tento proces srovnán s vnějším hořením, kde se přece taky nějaké vnější látky pojí se vzdušným kyslíkem a nakonec se řekne, že to, co se odehrává v člověku, je spalování. Ano, pak je celý proces odehrávající se v krvi, tj. slučování kyslíku s uhlíkem, líčen jako spalování, protože nevíme jednu zásadní věc: Nevíme, že se všechny tyto procesy a všechny tyto látky, které jsou čímsi mimo člověka, stanou okamžitě něčím jiným, dostanou-li se do člověka.

Je to zcela zásadní výpověď s ohledem na použití jakýchkoli „účinných látek“ v terapii. Musíme mít na paměti, že lékařské výzkumy jsou stále neúplné, o čemž se denně přesvědčujeme. Proto vznikají, podle mého názoru, i problémy s farmaceuticko-chemickými výrobky.

A ten, kdo mluví o tomto zvláštním slučování uhlíku a kyslíku a chápe je jako hoření, mluví stejně jako člověk, říká-li: Člověk nemusí mít nutně dvě živé plíce, mohl by místo nich mít i dva kameny. — Tak nějak mluví člověk, který o slučování uhlíku a kyslíku v člověku mluví jako o spalování. Všechny procesy, odehrávají-li se v přírodě, jsou jiné, odehrávají-li se v člověku. Žádný proces neprobíhá v člověku tak, jako venku v přírodě. A to, co my vidíme ve vnější části hořícího plamene, je mrtvý oheň; to, co je v člověku a co tomuto procesu odpovídá, je živý, duší prostoupený plamen. A stejně jako se má kámen k plicím, stejně se má vnější plamen k tomu, co se odehrává za života v člověku, když se slučuje uhlík s kyslíkem, což je z vnějšího pohledu, chemicky, rovněž spalování. Veškerý současný duchovní pokrok záleží na tom, zda budeme umět podobné jevy správně pochopit.

I tento text obsahuje jednu výpověď, která má pro budoucnost lidstva zásadní význam. Náš duchovní pokrok - a o něj se jedná v DUCHOVNI VEDE — závisí na tom, zda poznáme a pochopíme podobné souvislosti. Oheň z hoření v nás je živý oheň. Živý, oduševnělý oheň! Co to může znamenat? Není to snad AGNI staroindické *ájurvědy*? Agni je v tomto staroindickém učení jednak žijící „bůh ohně“, ale i „oheň trávení“, ergo, Steinerův popis tomu odpovídá.

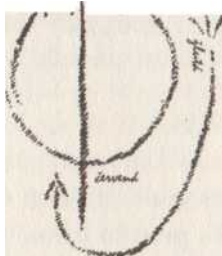
Máte-li venku sůl a jíte ji společně s jídlem, které právě jíte, například s vaječným bílkem či s čímkoli jiným — představují si to dnes lidé tak, jakoby i v člověku zůstávaly bílek či sůl stejné, jako venku. Ve skutečnosti tomu tak není. Vše, co vstoupí do člověka, se okamžitě změní. A síly, které z toho zcela

konkrétním způsobem učiní něco jiného, vycházejí z bytostí, které jsem vylíčil ve čtyřech imaginacích.

Konkrétně to znamená: Archandělé působí na naše trávení. Může vám to připadat poněkud zvláštní nebo odstrašující, ale podíváme-li se blíže na psychologii a chemii trávicích cyklů, uvědomíme si, že se jedná v pravém slova smyslu o zázračné dílo, uvidíme, jak moudré jsou některé procesy. Podle Steinerova (a mého) názoru proto, že se v něm projevuje působení nejmoudřejších bytostí. Úžas se mění v pokoru, které jsou patrné i ze Steinerových přirovnání:

Představme si poslední obraz, který jsem právě vylíčil: jako v představě o Janovi, ve slunečním zlatém předivu si tká tělo ze zlatého světla, zatímco Uriel se vznáší ve výškách. Musíme si ho představit, jak jsem vám řekl, s vážným, pronikavým pohledem, neboť má oči upřené na křišťálovou sféru Země a vidí, jak málo jsou lidské chyby přizpůsobeny abstraktní, ale neméně zářivé kráse toho, co se odehrává při krystalizaci dole v křišťálové sféře Země. Vidí to vážným pohledem, jímž vidí i to, co se událo, srovnává lidské chyby s tím, co působí a žije v křišťálech na Zemi. A řekl jsem vám, jak nabádavý je Urielův výraz, jistým způsobem směřující k lidskému „má dáti“ a vyzývá, rozumíte-li tomu, abyste proměnili chyby v ctnosti. Neboť nahoře v oblacích se objevují obrazy krásy, krásné obrazy, utkané ze slunečního zlata všech lidských ctností.

Poddejte se, prosím, působení především poslední věty: Krása je tvořena ctností — vše, co proměníme v ctnost, vytvoří v kosmu krásu! To je skutečné umě-

© Rudolf Steiner Nachlassverwaltung/Dornach 2008

lecké dílo našeho žití. Je to jedno z tajemství stvoření - skutečná krása nemůže být bez dobroty. Duchovní jasnovidec to vidí přímo, my to můžeme jen tušit a nevědomě to můžeme prožít v noci, když navážeme kontakt s archandělý - tak dlouho, dokud se neprobudí naše vyšší vědomí.

Uriel jako zrcadlo odráží vše, co se zjevuje v archandělech. Uriel dává člověku šanci zastavit se, nepřehánět a neztratit se i s duší ve světě smyslů.

Z bytosti, již musíme takto popsat - jinak ji popsat nelze - vycházejí síly, které nyní působí v člověku, ovšem velmi zvláštním způsobem. To, co jsem vám vylíčil, se odehrává v období vrcholícího léta. Musíme si představit, že Uriel vlastně neodpočívá, je v majestátním pohybu. A musí být v pohybu, protože když je u nás léto, je na odvrácené straně polokoule Země zima a až bude u nás zima, bude na odvrácené straně polokoule léto; tam je Uriel ve výškách. A my si musíme vlastně představit, že, když my zde máme Zemi (viz obrázek), zde a pro nás, pro náš letní čas, zjevuje se Uriel a završuje pohyb po cestě, díky níž se za půl roku dostane na druhou stranu a my budeme mít zimu. Zatímco Uriel sestupuje (žlutá šipka), zatímco se k nám dostávají jeho síly po sestupující linii, mění se u nás léto v zimu: když my máme zimu, je Uriel na druhé straně. Země pro něho však není překážkou a Urielovy síly k nám přicházejí Zemí. Můžeme tedy říci: Co k nám od Uriela proniká přímou cestou shora dolů (červená šipka) a prostupuje nás letním slunečním zlatem, působí v zimě skrze Zemi a prostupuje nás z druhé strany; tedy na vzestupné linii, protože pochází ze stoupajícího proudění (červená).

Když si v období vrcholného léta postavíme před svoji duši vše, co se díky přírodě v člověku odehrává — neboť co učiní Uriel se projeví v přírodních silách — musíme si vlastně představit, jak v kosmu září Urielovy síly, prozařují naše mraky, déšť, blesk i hrom, prozařují růst rostlin. Tak si to musíme představit.

Co ve vás, milí čtenáři, probouzejí tato slova? Co se ve vás odehrává, když Steiner tvrdí, že námi neustále proniká bytost jménem Uriel, avšak v zimě jinak než v létě? Že tato bytost žije svými silami v nás a kolem nás, „svými silami působí na přírodu“? Opravdu to není lehké sousto! Vzhledem k těmto a podobným výkladům se mnoha lidem zdá přístup k textům a poznatkům Rudolfa Steinera velmi obtížný. Jsou však velkolepým zdrojem pro každého, kdo je ochoten se jimi skutečně zabývat.

V zimě, kdy Uriel takříkajíc podniká cestu kolem Země, k nám proniká skrze Zemi, proudí námi a zastaví se v naší hlavě. A v naší hlavě se síly, které jsou jinak v přírodě venku a jež můžeme nazvat Urielovy síly, stanou silami, které z nás dělají obyvatele celého kosmu, díky nimž v naší hlavě opět vznikne odraz vesmíru, působením sil, které v naší hlavě působí jako záře, se stáváme majiteli lidské moudrosti.

Podle toho se z nás, díky „Urielovým silám“, stávají občané vesmíru. Všechna věda v naší hlavě vzniká prostřednictvím Urielových sil, které se formují v moudré myšlenky, protože moudrost sama — jako mikrokosmos — je zakotvena v našich mozcích. Ergo, matematiku, fyziku a vše ostatní včetně astrologie můžeme poznat jen díky tomu, že nám Uriel daroval v mozku vesmír!

A je správné, řekneme-li, že Uriel sestupuje od léta přes podzim do zimy, Uriel začíná v zimě stoupat a z této stoupající a klesající Urielovy síly získáváme vnitřní síly, síly ve vlastní hlavě. A podíváme-li se na to, co Uriel způsobil v období vrcholícího léta v přírodě, jak působí v zimě v lidských

hlavách, takže se člověk stává skutečným mikrokosmem vůči makrokosmu — člověka pochopíme jen tehdy, postavíme-li ho do světa nejenom přírodně, ale i duchovně — stejně jako pozorujeme z Uriela vyzařující a v průběhu celého roku do člověka proudící síly, musíme totéž říci například i o Rafaelovi, který nechává své síly proudit během jara do přírodních sil, jak jsem vám již vysvětlil. Musel jsem vám rovněž vysvětlit, že velikonoční imaginace jsou doplněny učením, že Rafael, rád bych řekl jako velký lékař světa, daroval lidstvu. Neboť právě když na sebe necháme působit prostřednictvím inspirujícího duchovního sluchu v období Velikonoc všechno co dokončí Rafael na jaře a co je utkané z přírodních sil a všechno co učiní Uriel v létě, pak se dočkáme, jak jsem vám vylíčil, korunování všech léčivých pravd o člověku.

V přednáškách označuje Rudolf Steiner jako velkou léčivou moc právě onu sílu, která působí na naše dýchací cesty. Jako důležitý odkaz pro všechny terapeuty, především terapeuty léčící dýchací cesty, uvádím tento výňatek přednášky:

Avšak to, co utká Rafael v období jara, krouží rovněž kolem Země, stejně jako kolem Země krouží i Uriel. Uriel je letní duch v kosmickém směru, kroužící kolem Země a během zimy obstarává síly vnitřní lidské hlavy. Rafael je jarní duch, krouží kolem Země a během podzimu vlastně dodává lidem sílu k dýchání. Můžeme tedy říci: Zatímco Michael je na podzim nahoře a je kosmickým duchem, kosmickým archandělem, tká v člověku v Michaelově období Rafael, Rafael, který uspořádávající, žehnající, působí v celých lidských dýchacích cestách.

A podzim si v podstatě představujeme správně, když si na jedné straně vytváříme představu mocného Michaela ve zlatém slunečním šatě, protkávaném zářivými stříbrnými paprsky Země s mečem vykováným z železa meteoritů, vznášejícím se nad námi. V člověku však působí Rafael, Rafael se smyslem pro každý nádech, se smyslem pro všechno, co z plic přichází do srdce a ze srdce pak do celého krevního oběhu. Proto člověk v sobě poznává léčivé síly, jimiž je na jaře v Rafaelově období protkán vesmír, Michael je nahoře a činí lidem totéž, co Rafael, neboť jeho paprsky procházejí Zemí v období podzimu.

Existuje totiž jedno velké tajemství: Všechny léčivé síly spočívají původně v lidských dýchacích cestách. A kdo skutečně pochopí celý rozsah dýchání, pozná i z nitra člověka vycházející léčivé síly, neboť léčivé síly nespočívají nikde jinde. Ostatní lidské orgány se musí vyléčit samy.

Zde nám Steiner dává jakýsi „generální klíč ke všem léčebným metodám“, který má „otevřít“ ostatní vědecké výzkumy a terapeutická využití.

Dýchací systém — podívejte se také na to, co jsem řekl o pedagogice — je obzvláště aktivní u dětí mezi sedmým a čtrnáctým rokem. Možnost onemocnění dětí je v prvních sedmi letech velká a opět vzrůstá po čtrnáctém roku, ale relativně velmi malé je toto nebezpečí v období, kdy lidským tělem pulzuje dýchání s pomocí éterického těla. Tajemné léčivé předivo je právě v dýchání. A všechna tajemství léčení jsou i tajemstvím dýchání. Souvisí to s tím, že na jaře je působení Rafaelovo kosmické, zatímco v období podzimu vniká do celého tajemství lidského dýchání.

Podle toho by tedy byl tento poznatek důležitý pro optimalizaci léčení. Dechové terapie by se měly provádět na podzim, ve spojení s očišťovací kúrou. Nezní to docela pochopitelně?!

Gabriela jsme poznali jako vánočního archanděla. V tu dobu je kosmickým duchem a chceme-li ho najít, musíme se dívat nahoru. V létě přináší Gabriel lidem veškeré účinky výživných sil, výživné, plastické síly. Gabrielovy síly je do lidí vnášejí v období vrcholícího léta, neboť po zimním působení v kosmu sestoupil a jeho účinky na lidi jsou proto patrnější více v létě, kdy jeho síly procházejí celou Zemí, protože zima panuje na druhé straně.

Podle toho působí síly archandělů dvojím způsobem: Shora — kosmicky — v přírodě a tam zvenku přímo na nás, zdola — lidsky - působí přímo do našeho vnitřního světa. Tito zvláštní archandělé nám stojí takřkajíc bezprostředně po boku, zatímco ostatní archandělé utvářejí duše národů a prostřednictvím kolektivního národního podvědomí, například prostřednictvím rodného jazyka, působí přímo v nás.

A když konečně přijdeme k Michaelovi, máme Michaela jako kosmického ducha na podzim. V tu dobu je nejvýše, je v kosmické kulminaci a začíná sestupovat. Jeho síly proniknou zjara Zemí, stoupají a žijí ve všem, co je v člověku v pohybu, co je výrazem lidské vůle, co přiměje člověka chodit, dotýkat se, pracovat.

Podle toho přinášejí hvězdné létavice v srpnu jednu z Michaelových železných sil na Zemi, která vystupuje proti ahrimanským, v síře žijícím, silám. Podle Steinera

má železo v naší krvi stejnou účinnost, protože působí proti síře. To znamená, že kosmicko-makroskopické děje nacházejí svůj mikroskopický ekvivalent v naší krvi. Michael, zabíjející draka železným mečem, odpovídá přesně „představám“ zasvěcených z dávných časů, kteří své vidiny ze spánku v chrámu vtělili do tohoto obrazu. Michael vítězí nad Arhimanem, železo vítězí nad sírou, resp. zmírňuje jeho účinky, protože by pro nás byly smrtelné.

Z toho tedy plyne, že Michael stojí na straně sil, které nás, lidi, přivádějí prostřednictvím naší vůle k jednání. S tím je spojen i jeho úkol jako Kristova posla, jistým způsobem je předchází. Protože křesťanská láska k bližnímu musí být aktivním jednáním a nesmí se vyčerpat kázáním, je *milosrdný samaritán* odrazem Michaelovy síly v nás. Jestliže budeme milovat Michaelovu sílu, zavede nás ke Kristu v nás, k universální, bezpodmínečné lásce k lidem.

V sledujících řádcích Steiner vysvětluje souhru čtyř archandělů a záhadu zlaté číše, pocházející patrně ze starých textů, zpracovaných Goethem:

A nyní si představte úplné obrazy. Představte si obraz léta: Nahoře vážný Uriel se zkoumavým pohledem, upomínavým výrazem ve tváři i gestem a dále obraz k člověku přistupujícího Gabriela, Gabriela prostupujícího člověka mírným, milujícím pohledem; to je společné letní působení Uriela v kosmu a Gabriela na straně lidí.

A předjděte od léta k podzimu a dostanete, jak jsem již vysvětlil, Michaelův pohled, nechci říci prikazující, spíše je to pohled vybízející. Neboť Michaelův pohled je, podíváte-li se na jeho postavu správně, jako kdyby se oko

stalo ukazováčkem, jako by oko nemohlo pohlédnout do vlastního nitra, jako by se chtělo podívat ven, do světa. A Michael drží v ruce z kosmického železa ukovaný meč, jakoby chtěl člověku ukázat cestu. To je obraz z výšin. A dole je Rafael, který s hlubokým pohledem přistupuje k člověku a přináší člověku léčivé síly, které, řekl bych, zažehnul ve vesmíru, Rafael s hlubokým přemýšlivým pohledem, opírající se o merkurovu hůl, opřený o vnitřní síly Země; to je obraz spolupůsobení Michaela z kosmu a Rafaela na Zemi.

Zde podává Steiner opět vysvětlení starého známého symbolu a jeho původ: Hermovu/Merkurovu hůl (latinsky *caduceus*), resp. řeckého boha léčení Asklepie (lat. Askulap). Každý lékárník se denně setkává na pracovišti s eskulapovou holí, nahoře okřídlenou, kolem níž jsou symetricky obtočení dva hadi a často ani neví, co s tím mají léky společného.

A nyní se vydejme do zimního období. Nahoře Gabriel, kosmický anděl s mírným pohledem, žehnajícím výrazem ve tváři, vytvářející předivo v zimních mracích, řekl bych v bílém sněhovém šatě; dole vážný, vybízející Uriel na straně lidí. Stojí v opačných pozicích.

A jiný obraz uvidíme na jaře: Nahoře Rafael s hlubokým pohledem a Merkurovou holí, která se nyní ve vzduchu stala jakýmsi ohnivým hadem, jakoby v ohni se blýskajícím hadem; neopírá se již o Zemi, je v postoji, jakoby podával léčivé síly utkané v kosmu, využívá sílu vzduchu a míchá vše, co v kosmu souvisí s ohněm, vodou a Zemí, ve vzájemném působení je proměňuje v léčivé síly. A dole přistupuje k lidem Michael, dobře viditelný, s pohledem — nazval jsem jej pozitivním — poukazuje: Pohled, který jakoby ukazoval do světa a který by chtěl s sebou vzít i pohled člověka, když stojí Michael na jaře, doplňující Rafaela, vedle člověka.

Vidíte, to jsou tedy všechny čtyři obrazy: zima — Gabriel nahoře, Uriel dole, jaro - Rafael nahoře, dole Michael, léto - Uriel nahoře, Gabriel dole u člověka, podzim - Michael nahoře, Rafael dole u člověka.

A nyní si vezměte to, co jako staré kouzelné slovo provází všechny věky, jež opět připomenul Goethe:

Jak se vše spřádá v jeden celek,
jedno s druhým souzní a žije!

Ano, Uriel, Gabriel, Rafael, Michael, působí spolu, jeden působí ve druhém, žije ve druhém a když člověk jako duchovně-duševní bytost stojí ve vesmíru, působí v něm tyto síly jako kouzlo. A jak dalece jsou tato slova správná, jak dalece! Uvědomte si, co to slovo znamená:

Jak se vše spřádá v jeden celek,
jedno s druhým souzní a žije!
Jak nebeské síly stoupají a klesají
- stoupají a klesají - a hned se dostávám k další řádce:
podávají si zlaté číše,
povznášejí se vůní požehnání,
z nebe prostupují Zemí,
harmonicky rozezvučí celý vesmír!

Vzpomeňte si na včerejší přednášku, jak veškerý přechod od plastického ke zvučnému vyzýval k jedinému: harmonicky rozezvučet nesmírný vesmír. Nemohu vám říci, co jsem pocíťoval, když toto poznání vytanulo před mojí duší a četl jsem Goethova slova: „Z nebe prostupující Zemí!“ Toto slůvko „prostupující“ může svojí jedinečnou pravdou člověkem pořádně otřást; protože teď vidíme, že je to pravda! A člověkem otřese, že tato slova jdou světem jako zvuk zvonu, protože si člověk myslí, že je to básnické přirovnání, cosi, slovo, které lidé napíší v dopisech nebo v článkách. Není to tak. Je to slovo, vyjadřující kosmickou skutečnost. Přechíst toto slovo v souvislosti s pravdou na tomto místě Goethova Fausta je opravdu zdrcující.

„Je to slovo, vyjadřující kosmickou skutečnost.“ Tato věta ozřejmuje podstatu takzvaných imaginací: Jsou to kosmická vyobrazení duchovní reality, je však nezbytné je ještě pochopit, či lépe řečeno oprostit od záhady. Stejná vyobrazení spatřili i zasvěcení ve spánku v chrámech. Dokud nebylo lidstvo zralé a nemohlo přímo pochopit tyto „obrazy“, vyjadřovali je lidé v ságách a legendách. Dnes jsme schopni podobné jasnovidné imaginace pochopit přímo, což nás opět přivádí k DUCHOVNÍ VĚDĚ.

A pojďme dál. Dosud se nám podařilo odhalit jak nebeské síly se zlatými perutěmi - archandělé — prostupují harmonicky celý vesmír, jak jeden působí a žije v druhém. Zde je však mnohem víc. Podívejme se na Gabriela,

který bere z kosmu výživné, životadárné síly a v období vrcholného léta je přináší lidem. Tyto životadárné látky jsou aktivní v lidech, v systému látkové výměny. Rafael dohlíží na dýchání. A nyní působí, zatímco stoupají a sestupují, Gabriel a Rafael pospolu tak, že Gabriel své síly, které jsou jinak v životadárných impulzech lidí, vnáší do dýchání a zde se z výživných a životadárných sil stávají síly léčivé. Gabriel předává výživu Rafaelovi a potrava se stává lékem. Je-li to, co je v lidech jako potrava, prostoupeno tajemstvím dýchání, stane se z potravy lék.

Ano, musíme přihlížet na proměnu, jíž vnější látky prodělávají v trávicím systému a poznáme význam Gabrielových sil, sílu výživy v lidech. Avšak tyto síly jsou převedeny do dýchání. A tím, že dále působí v systému dýchání, nestávají se pouhými silami utišujícími hlad a žízeň, nestávají se pouhými silami, jež vylepšují lidi, stávají se silami, které vnitřně napravují nemocné lidi. Proměněné výživné síly se stávají léčivými silami.

Kdo správně pochopí výživu, pochopí i začátek léčení.

I zde Steiner vyjadřuje cenné poznatky o zdraví. Mnohé je dnes z různých léčitelských praktik již běžně známé, avšak dosud jsme tyto poznatky znali v jiných souvislostech a nikdo k nim dosud nezaujal takovýto spirituální postoj. **„Potrava je lék.** “Tato věta platí jak pro ÁJURVÉDU, tak i pro léčebné postupy „Pět Tibet’anů“ či Číňanů. Řčení **„ Výživou je možno vyléčit všechny nemoci “** vyjadřuje názor starých moudrých léčitelů. Steiner se k tomuto konceptu připojuje, nezná však spojení se silou dýchání — možná je to užitečný odkaz nejenom pro odborníky na výživu a terapeutky ...

Kdo ví, co udělá v lidském těle sůl, ví, kdy má na sebe nechat působit proměnu, zapříčiněnou přechodem z Gabrielova na Rafaelovo působení a ví, jak sůl v tom či onom případě působí jako lék. Léčivé síly v nás jsou proměny výživných sil. Rafael přijímá zlatou číši výživy od Gabriela.

A nyní přichází tajemství, u něhož také shledáváme, že v dřívějších dobách bývalo lidem běžně známé, ale zcela se vytratilo. Člověk, který dnes může přečíst Hippokrata, ano, kdo může nejenom číst, ale spíše interpretovat Galéna, uvidí, u Hippokrata a dokonce i u Galéna, že ve starých léčitelích

stále žije něco z toho, co je vlastně velkým lidským tajemstvím. V našem dýchacím systému jsou léčivé síly a nepřestávají nás léčit. Naše dýchání je neustávající léčení. A když tyto dýchací síly vystoupí do lidské hlavy, stanou se léčivé síly duchovními silami člověka, které působí ve smyslovém vnímání, v myšlení.

A že myšlení, vnímání, vnitřní duchovní život člověka jsou vyšší proměnou, terapií, léčením, že totéž, co leží mezi hlavou a systémem látkové výměny člověka jako léčivý dýchací systém — jaksí ještě výše, než působí léčivé síly — je základem, látkovým základem duchovního života člověka: to je tajemství, které bývalo kdysi známé a téměř jasně ho můžeme číst u Hippokrata, a u Galéna ho můžeme přinejmenším interpretovat.

Takže můžeme říci: Myšlenka, která se mihne v lidské hlavě, je vlastně metamorfovaná síla léčivých podnětů, které jsou v různých látkách. - Jestliže to pochopíme a držíme v ruce, řekněme, nějakou léčivou sůl, léčivou rost-

linnou látku, řekneme si: Zde jsi, příjemná léčivá síla, uvedu-li tě náležitě do těla; pronikneš-li však sama, projdeš sférou dýchání, budeš působit v lidské hlavě, stane se z tebe hmotný nositel lidských myšlenek, neboť Rafael předává svoji číši Urielovi.

Co Rafael přijal z potravy a přeměnil v léčení, podává nyní Urielovi a stane se z toho síla myšlenky.

Proč je léčivá látka léčivá? Léčivá látka je léčivá proto, že je na cestě k duchu. A jestliže víme, jak dalece léčivá látka postoupila na cestě k duchu, známe i její léčivou sílu. Duch nemůže v člověku zasáhnout do pozemských věcí přímo, avšak nižší stupeň ducha je terapeutická síla.

Podle Steinera ovládal nej proslulejší lékař starověku, Rek Hippokrates (kolem 460 — 370 před Kristem) ještě veškerou starou moudrost, jeho v Římě působící kolega Galenus (129—216 našeho letopočtu) znal již jen pouhý zlomek. Dále Steiner vysvětluje, proč a kdy rozvine léčivý prostředek naplno své síly a jaký vztah má k našim myšlenkám. Mnozí lidé jsou dnes přesvědčeni, že naše myšlenky zasahují přímo v materiálním těle. Síla myšlenek je však zpočátku velmi omezena. A je to dobře! Představte „jen tak“ tuto situaci: Jak byste asi vypadali, kdyby každá hezká i každá ošklivá myšlenka okamžitě vyvolávala krásné i ošklivé účinky na vašem těle?

Kdysi, v nekonečně vzdálené době, tomu tak skutečně bylo - a o tom vyprávějí staré legendy, je-li řeč o „podivuhodných postavách“. Někdy v budoucnosti tomu tak opět bude, lidé nebudou moci své skutečné já schovat za hladkou fasádu jako *Dorian Cray*, protože lži i špatné myšlenky se projeví na těle. Přínejmenším to tvrdí jasnovidci. Dnes probíhá cesta našich myšlenek přes astrální tělo, přes duševní obrazy emocionálního těla, které ovlivňují fyzické tělo až prostřednictvím těla éterického. Avšak jednou se síla myšlenek, proměněná v čistě pozitivní sílu, stane skutečným léčivým prostředkem - základy tohoto působení jsou již dávno v nás. Z toho vyplývá rovněž léčivá síla obrazů, představivosti, sugesce atp. Nejlepším příkladem podobného působení „astrálních obrazů“ (na rozdíl od abstraktních myšlenek) jsou sexuální podněty: erotický obraz vyvolá v mužově fantazii erekci, zatímco pouhá myšlenka na erekci nemá nijaký účinek. Jedno je tedy jasné: Na fysis nepůsobí myšlenky, ale spíše astrálními myšlenkami vytvořené obrazy, které se vtisknou nejprve do éterického a poté i do fyzického těla. Toto vědění představuje mocný a účinný nástroj, „léčivý prostředek“, který si našel cestu i do lékařského repertoáru, například do terapie rakoviny.

A stejně jako Gabriel předává sílu potravy Rafaelovi, aby ji přeměnil v léčivé

síly, tzn. podává mu svoji zlatou číši, jako Rafael předává číši Urielovi, aby z léčivých sil udělal sílu myšlenky, předává i Uriel síly myšlenek Michaelovi a síla kosmického železa, z něhož je vykován Michaelův meč, proměňuje sílu myšlenky ve vůli, takže se v člověku promění v sílu pohybu.

Tím se uzavírá okruh v nás působících sil. Naše dnešní věda i náš „normální“, tzn. normami silně poznamenaný, způsob myšlení a chápání je (ještě) dalek toho, aby podobné obrazy snadno přijímal — bohužel, protože v nich tkví veliká léčebná síla. Samotná představitelství jsou ony léčivé obrazy, jež nás opět spojují s duchovnem, s našimi duchovními průvodci a veliteli - jsme-li nezaujatí, přijímáme je city, prověříme je rozumem a poznáme, že jsou „s námi“. Podívejme se, co dále říká Steiner:

Uriel podává číši Michaelovi a ze síly myšlenek se stávají síly pohybu. Takže dostáváme skutečně i tento druhý obraz: Stoupající a sestupující Uriel, Rafael, Gabriel a Michael, řekněme, působící vzájemně jeden ve druhém; Uriel a Gabriel jako jedna síla ale i pospolu, jeden druhému předává své vlastnictví, takže v něm může dále působit. Vidíme, že nebeské síly stoupají a klesají a předávají si zlatou číši potrav, léčení, myšlení, pohybu. Zlatá číše tak přechází od jednoho ke druhému a současně jeden i druhý spolupůsobí ve světové harmonii.

Podobnými slovy to vyjadřuje i *Faust*.

Jak nebeské síly stoupají a klesají
a podávají si zlaté číše!

Až na „zlaté číše“ je to správné, neboť tyto věci jsou utkány ze slunečního zlata, počínaje Urielem, jak jsem právě vysvětlil.

Goethe vyjádřil básnickými prostředky cosi, co sám přečetl a co na něho učinilo velkolepý dojem. Vylíčil něco, co sám neznal. Ale právě to člověkem tak otřese, když pochopí, že myšlenka, prýstící z básnických pocitů, pochází ze starých tradic a tak neuvěřitelně vyjadřuje pravdu.

To je ono velkolepé, co nás spojuje, věnujeme-li se v současnosti duchovní vědě. Skutečně vidíme, jak Uriel a Rafael a Michael a Gabriel spolupůsobí, jak jeden druhému předávají své vlastní síly. Vše vidíme jako původní děj a poté jako prastaré pověsti, které patrně oklikami, v tomto případě Goe- thovým prostřednictvím, přišly k nám — nebo řekněme třeba v mýtech či legendách - prošly celým světem! Jak přišel jiný čas a jak i ten musí být povznesen na vyšší stupeň.

Ó, Hippokrates - nazýváme-li ho nyní Rafaelem, jenž mu stál po boku, nebo nazveme-li jej Merkur či Hermes, to není důležité - tento Hippokrates žil v době soumraku vědění o spolupůsobení Gabriela, Rafaela a Uriela, v době, kdy uprostřed, mezi myšlenkami a silami výživy, stály léčivé síly. To dalo instinktivní pramoudrosti ony pozoruhodné staré léčivé prostředky, které se vlastně stále obnovovaly, které dnes nalézáme u takzvaných primitivních národů a kde si lidé ani neumějí představit, jak na to člověk přišel. Vše souvisí s tím, že někdejší lidstvo, kdysi, tuto prapůvodní moudrost ovládalo.

Staré zprávy tvrdí, že člověk, *species humana*, disponoval ve starých dobách jistým druhem *prapůvodní moudrosti*. A my, dnešní lidé, se neustále snažíme získat tento „poklad“ minulosti starými cestami, praktikujeme *jógu*, ptáme se věštby *I-ting* atd. Těmito metodami však stále zůstáváme vězet ve starých časech! Avšak lidstvo získalo něco nového: intelekt se způsobem uvažování o pravdě, vědu a naši v současnosti se vyvíjející duši vědomí. Protože zasvěcení neustále spolupracují, plyne tok moudrosti časem kontinuálně, již od dob Atlantidy. Začíná v Indii, kde Manu, praotec lidstva a samotné ztělesnění lidstva, sedm moudrých rishis, hlásalo prapůvodní vědění véda. Poté přišel Zarathust- ra a přinesl perskou kulturu, která jako první podává zprávu o Ahrimanovi. Pokračovateli byli zasvěcení Babylonští, Sumerští, Asyrští a Egyptští. Zarathustra se vrátil prostřednictvím svých žáků Herma a Mojžíše. V období velkého přelomu věků přišel kosmický Kristus. Tento výsledek představuje střed světa sedmi velkými cykly od Saturnu po Vulkán. Kristus potřeboval pro své „pozemské zrození“ svátou nádobu, připravené tělo a to mu poskytl znovuzrozený Zarathustra, který *Moudrým z Východu* (tzn. zasvěceným z Persie, kteří opět našli svého mistra) jako jejich hvězda, jejich *Zoroaster*, ukázal cestu a in- karnoval se jako Ježíš Nazaretský. Tak proudí tok moudrosti po všechny časy — bez přerušení, stále stejnou silou a spojuje všechny lidi a všechna náboženství. Souběžně přišel na svět i Buddha, aby svým učením o lásce a soucitu připravil Krista. Zatímco Buddha *učilo* lásce, která přijde, Kristus ji přinesl na svět: Kristus *žil* láskou. Od té doby nese každé zasvěcení pečeť křesťanství. Jeden z tehdejších zasvěcených, známý jako Christian Rosenkretzer,

založil ve středověku novou tradici spirituálního učení, které spojuje vědeckého ducha se spiritualitou. Rosenkreuzerovi stoupenci, Rosenkruciáni, položili základ DUCHOVNI VEDY. Podle svědectví kroniky akáša se v jedné osobě, v osobě Christiana Rosenkreutzera, spojilo staré vědění indických mudrců rishis a veškerá ostatní vědění. Zrodil se nový člověk, který zcela svobodně, silou vědomého Já, ovládá svůj život a kosmické síly. (Ostatně Rosenkreutzer se později na scéně dějin objevoval častěji jako pověstný hrabě St. Germain.) A díky osobě Rudolfa Steinera získala ANTROPOZOFIE konečně svoji definitivní podobu jako moderní forma veškerých zasvěcených vědění. Obsahuje staré učení véda, buddhismus, zarathustrismus, Hermes, učení Mojžíšovo, Bibli i učení Rosenkreutzerovo - a všechna je nadto spojuje s vědou.

V duši vám teď určitě zní záhada, milí přátelé, to je, že přijmete-li všechno, co jsem vám představil, museli byste například věřit tomu, že Rafaelovy síly tkají a žijí na jaře, na podzim přecházejí od Rafaela do lidského nitra do dýchacího systému a člověk by byl v běhu času cele vetkán do přediva působících kosmických sil. Tak tomu původně bývalo. Ale protože je člověk bytost a stále si vzpomíná na vše, co jednou zažil, je v paměti uchován i někdejší vnější prožitek a za několik dní či let se může opět stát prožitkem současným, zůstávají tedy i tyto veskrze správné pravdy uchovávány pro vesmír. Ale člověk neprožívá jen Rafaelovu sílu například na podzim niterně v dýchacím systému, nýbrž i v zimě, na jaře, v létě. Zůstává z toho jakási hutnější vzpomínka.

Celý běh je tedy založen tak, jak jsem jej vylíčil, tyto účinky setrvávají v člověku po celý rok. Stejně jak utkví v paměti zážitek, zůstávají v ní po celý rok i účinky, protože jinak by člověk nemohl být bytostí, vyvíjející se celý rok. Ve fyzickém pozemském životě je to tak, že někdo zapomíná snadno, někdo nesnadno; avšak totéž, co Rafael zasadil do našeho dýchacího systému na podzim, by v příštím podzimu opět zmizelo, kdyby se Rafael nevrátil. Do té doby působí paměť, tato přírodní paměť v dýchacím orgánu; pak se ovšem musí opět obnovit.

A tak je tedy člověk přesto postaven do běhu přírody, není vyvržen z běhu světa, je jeho součástí, avšak zvláštním způsobem. Je to zkrátka tak, že člověk, když stojí na Zemi, je ohraničen pokožkou, prostoupen orgány a ve vesmíru si tedy připadá trochu izolovaný, neboť souvislosti, jak jsem je vylíčil, jsou zkrátka tajuplné. Tak to však není, je-li člověk bytostí duchovně-duševní, například v předpozemském bytí. Pak totiž v duchovní sféře tká mezi smrtí a novým zrozením vše, co je duchovně-duševní v oblasti duchovní. Toto duševno hledí jaksí shora dolů, zprvu ne na jedno jediné lidské tělo, to si vybere později, hledí dolů na celou Zemi, na Zemi v souvislostech s celým

planetárním systémem, s celým životem a předivem Rafaelovým, Urielovým, Gabrielovým, Michaelovým. Člověk je vně, dívá se na sebe zvenku.

A zde se otevírají dveře ke vstupu duší, vracejí se ze života předpozemského do pozemského, jen po dobu, kdy od konce prosince do začátku jara tká nahoře Gabriel jako kosmický archanděl, po boku člověka dole Uriel, vnášeje do lidské hlavy kosmické síly. Během těchto tří měsíců přicházejí každý rok z kosmu na Zem duše, které se budou celý rok vtělovat. Pak setrvávají a budou vyčkávat, dokud se jim nenaskytne příležitost v planetárně-pozemské sféře; i duše, které se narodí například v říjnu, již čekaly na své zrození v pozemské sféře. A v podstatě velmi mnoho záleží na tom, zda duše, která již vstoupila do pozemské sféry, musí v pozemské sféře čekat na své pozemské vtělení. Některé duši to trvá déle, některé kratší dobu.

Tkví v tom však ještě jedno zvláštní tajemství, jako například jak do vajíčka proniká oplodňující sémě jen na jednom místě, stejně tak, jako nebeské sémě proniká do ročního bytí Země jen když nahoře dlí Gabriel jako kosmický anděl s mírným, milujícím pohledem, s žehnajícím gestem, dole je Uriel s posuzujícím pohledem a nabádavým výrazem ve tváři. To je čas, kdy je Země oplodňována dušemi. Je to čas, kdy má Země sněhovou pokrývku, kdy Země přechází do své kryštalizační síly, kdy člověk může být spojen se Zemí jako s myslícím pozemským světovým tělem: pak se duše stahují z vesmíru do pozemské sféry, jaksi se shromažďují. To je každoroční oplodňování pozemského ročního bytí.

Kterému vědecky moderně myslícímu duchu by se při čtení tohoto textu neježily vlasy na hlavě? „**My, lidé, oplodňujeme Zemi!**“ Ale co když to tak skutečně je, nebo by tomu tak bylo? Jaký z toho můžeme mít užitek? Co si z vážného střetnutí s tímto jistě ne právě lehkým námětem můžete odnést? Mnozí lidé prožívají ohromný niterný příliv naděje, důvěry (v boha), víry, odvahy — a LÁSKY ... Nepřiměje třeba i vás tato kniha podívat se na moudrost nové SPIRITUÁLNÍ VĚDY trochu podrobněji? Takříkajíc úplně nezávazně! Zkrátka se tomu otevřít?

Ale jedno platí i v tomto případě: Ničemu nevěřte, nebuďte zaujatí a nechte vše na sebe působit. Zkoušejte srdcem *a* rozumem, citem *i* myšlením. AN-TROPOZOFIE pocity nevylučuje — naopak! Zkuste, jak na vaši duši zapůsobí a jak se vaši duše dotknou tyto texty, obrazy. A ještě jednou si položte jednoduchou otázku: Co by se stalo, kdyby to byla pravda? Co by to znamenalo konkrétně pro mě? V čem by mohl spočívat nebo by spočíval skutečný význam pro mne osobně — především ve *velkém životě*, v životě, o němž jsme hovořili v úvodu?

A kdo by měl opravdu zájem na tom, abyste považovali všechny dosavadní výklady za neskutečné, za pouhý nesmysl? Kdo by vám měl či mohl bránit, abyste se těmito náměty nezabývali?

Ahrimanske bytosti ... chtějí z člověka udělat materialistu v každém ohledu, chtějí, aby člověk vlastně nemohl nic víc, než aby mu strávená potrava poskytovala sílu myšlení, sílu citů atd. Tento vliv ahrimanských bytostí se zejména v naší době uplatňuje stále více a bude ještě sílit.